

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ДИТЯЧОГО І ЮНАЦЬКОГО СПОРТУ»

Худолій О.М., Іващенко О.В.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Анотація. В статті розглядається концепція побудови програми дисципліни «Теорія та методика дитячого і юнацького спорту». Зміст програми упорядкований на основі сучасних уявлень про систему підготовки юних спортсменів.

Ключові слова: дитячий спорт, юнацький спорт, система підготовки.

Постановка проблеми. У відповідності до основ організації навчального процесу щодо Болонської системи освіти актуальним є удосконалення змісту викладання спеціальних дисциплін у вищих фізкультурних навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останній час накопичений значний науково-методичний матеріал з теорії і методики тренування юних спортсменів, який вимагає дидактичного опрацювання і є методологічною основою для викладання дисципліни «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту».

Методологічною основою для обґрунтування системи підготовки юних спортсменів і аналізу тенденцій розвитку є теорія і методика юнацького спорту. Вагомий внесок в розробку теорії і методики юнацького спорту внесли наукові праці Л.П. Матвеева, А.А. Маркосяна, В.С. Фарфеля, В.П. Філіна, В.П. Філіна, М.А. Фоміна, М.Я. Набатнікової, З.І. Кузнецової, А.М. Шлеміна, А.А. Гужаловського, В.К. Бальсевича, В.М. Платонова, К.П. Сахновського, Л.В. Волкова й інших фахівців [21, 22, 20, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 54, 27, 286, 17, 58, 8, 9, 10, 21, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 4, 5, 6, 7]. В їх роботах показана роль спорту у фізичному вихованні підростаючого покоління, науково обґрунтовані засоби, методи і організаційні форми спортивної підготовки дітей і підлітків.

Науково-дослідна і методична робота в області юнацького спорту особливо активізувалася в 50 роки ХХ ст., що дозволило удосконалити навчальні програми для спортивних секцій шкільного колективу фізкультури.

У кінці 50-х років дослідники звернулися до такої проблеми, як виявлення особливостей розвитку фізичних якостей у юних спортсменів і способи оцінки рівня розвитку цих якостей (В.П. Філін).

У 60 роки ХХ ст. основна увага була зосереджена на розробці методики розвитку фізичних якостей у юних спортсменів, обґрунтування ефективних засобів і методів тренування дітей і підлітків. У роботах В.П. Філіна були сформульовані принципи нормування тренувальних навантажень в багаторічній підготовці, в річних, місячних, тижневих циклах тренування. Схарактеризовані комплекси ефективних засобів і методів виховання фізичних якостей у юних спортсменів.

Серйозну увагу надано проблемі перспективного планування багаторічної підготовки і періодизації тренування юних спортсменів. На основі узагальнення передового спортивного досвіду і матеріалів експериментальних досліджень була визначена переважна спрямованість тренування на різних етапах багаторічної підготовки, встановлено раціональне співвідношення загальної і спеціальної фізичної підготовки юних спортсменів. Були обґрунтовані раціональні форми організації і методика проведення занять в умовах спортивної школи і загальноосвітньої школи-інтернату.

У 60 роки ХХ ст. почалися дослідження проблеми відбору юних спортсменів. У кінці 60-х років увагу багатьох дослідників привернула проблема розвитку витривалості у юних спортсменів. Результати експериментальних і теоретичних досліджень цієї проблеми знайшли своє віддзеркалення у ряді публікацій Р. Є. Мотилянської, В. П. Філіна. В їхніх роботах науково обґрунтована система розвитку витривалості у дітей і підлітків, що спеціалізуються в різних видах спорту [25, 26, 52].

На матеріалі гімнастики В.Д. Мазніченко, А.І. Берг, І.І. Тихонов, А.М. Шлемін, Н.Н. Демидов, А.М. Дікунов вивчали закономірності побудови процесу навчання фізичним вправам юних спортсменів [18, 19, 58, 59, 11, 12, 13]. Були встановлені закономірності формування рухових навичок, визначені умови ефективного навчання.

Для 70-х років ХХ ст. характерні комплексні дослідження, які проводилися відділом теорії і методики юнацького спорту ВНДІФКа спільно з іншими інститутами країни. Вони були направлені на вдосконалення методики тренування юних спортсменів на всіх етапах багаторічної підготовки. У цей період були видані наукові роботи Н.Г. Озоліна, М.А. Фоміна, В.П. Філін, які узагальнювали результати багаторічних досліджень [37, 56, 53].

Таким чином, до середини 70-х років ХХ ст. остаточно сформувалися основи теорії і методики юнацького спорту. Найважливіші її положення викладені в книзі В. П. Філіна, М.А. Фоміна «Основи юношеского спорта» [54]. У ній схарактеризований зміст, форми, організація і особливості спортивних занять з дітьми і підлітками, висловлені найістотніші закономірності цього процесу, загальні для різних видів спорту.

З 1976 р. переважна увага у вивченні актуальних проблем юнацького спорту відводиться вдосконаленню системи управління підготовкою спортивних резервів. Особливий внесок в розробку цього напрямку внесли дослідження, що проводилися у відділі теорії і методики дитячого і юнацького спорту ВНДІФКа під керівництвом М.Я. Набатнікової. Результати досліджень узагальнені в монографії «Основи управления подготовкою юных спортсменов» [28] (під редакцією М.Я. Набатнікової, 1982 р.). На основі досліджень розроблені програми відбору талановитих дітей і підлітків, що зіграли позитивну роль в підготовці спортивних резервів. У монографії В.М. Волкова, В.П. Філіна «Спортивный отбор» [3] (1983 р.) всебічно розглянуті фізіологічні і педагогічні аспекти спортивного відбору. У даний час в основному завершено формування науково-організаційних і методичних основ системи відбору дітей і підлітків у спортивні школи, опубліковані узагальнюючі наукові роботи Л.В. Волкова, Л.П. Сергієнка [4, 47, 48, 49].

У 80 роки ХХ ст. дослідження були присвячені питанням управління системою підготовки юних спортсменів, спортивних резервів країни. Були сформульовані принципи побудови модельних характеристик кваліфікованих юних спортсменів, на їх основі розроблені конкретні параметри модельних характеристик загальної і спеціальної фізичної підготовленості юних спортсменів. Визначений взаємозв'язок стажу занять спортом, термінів початку спеціалізації і віку досягненні максимальних результатів. Були всебічно обговорені програмно-методичні основи підготовки спортивних резервів [28, 29, 30, 42, 62, 63].

Таким чином, розробка актуальних проблем юнацького спорту пройшла декілька етапів — від вивчення окремих питань, характерних для робіт 1950—1960 рр., до крупних узагальнюючих публікацій подальших років, в яких розкриті закономірності спортивної підготовки спортсменів залежно від їх вікових особливостей і етапів підготовки. Всебічно вивчені засоби і методи виховання фізичних якостей у юних спортсменів різного віку. Обґрунтована система відбору талановитих спортсменів. Тим самим дослідження радянських фахівців дозволили розробити, творчо осмислити і науково обґрунтувати найважливіші, питання теорії і методики юнацького спорту, створити необхідні передумови для формування науково обґрунтованої системи управління підготовкою спортивних резервів збірних команд республік, спортивних товариств і відомств.

На сучасному етапі теорія і методика юнацького спорту розвиваються стрімкими темпами, постійно поповнюються новими науковими даними. Головним на сучасному етапі стає широке упровадження результатів наукових досліджень в спортивну практику. З цих позицій зусилля учених повинні бути направлені на реалізацію накопичених даних численних досліджень у вигляді методичних рекомендацій і програмно-нормативних документів, що регламентують діяльність спортивних шкіл і загальноосвітніх шкіл-інтернатів спортивного профілю. В першу чергу це торкається таких важливих проблем, як критерії і методи відбору дітей і підлітків для занять в спортивних школах, норми тренувальних і змагальних навантажень для різних вікових груп, інформативна система комплексного контролю й ін.

У даний час однією з фундаментальних є проблема оптимізації управління підготовкою спортивних резервів. У цьому зв'язку велике значення має подальша розробка організаційно-методичних основ юнацького спорту, зокрема питань оцінки діяльності тренерів і спортивних шкіл. На думку Л.В. Волкова, В.М. Платонова, К.П. Сахновського, В.Г. Алабіна, В.Г. Бауера, О.В. Матиціна, В.Г. Нікітуш-

кіна у число критеріїв крім спортивних досягнень повинні входити показники, виконання яких забезпечувало комплектування складу учнів і плано-мірну підготовку юних спортсменів [7, 43, 44, 45, 46, 2, 23, 24, 31, 32]. Як справедливо відзначає В.Філін, що ефективність діяльності тренера спортивної школи оцінюється головним чином за наслідками поточних дитячих і юнацьких змагань. При такій ситуації викладач вимушений форсувати спеціальне тренування, що часто приводить спортсменів до успіхів лише в дитячих і юнацьких змаганнях. Тренери забувають про те, що головна задача юнацького спорту — створення сприятливих передумов для досягнення результатів міжнародного класу в оптимальному для кожного виду спорту віці.

Отже, розробка концепції викладання дисципліни «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту» щодо сучасного стану наукового знання є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана згідно плану НДР Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за темою «Теоретико-методичні основи моделювання процесу підготовки вчителя фізичної культури» на 2012—2016 рр. (номер державної реєстрації 0112U002011).

Мета дослідження — визначити концептуальні основи змісту дисципліни «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту» щодо сучасного стану наукового знання.

Методологія дослідження. Використана загальнонаукова методологія системного підходу. Суть якого в тому, що в науково-теоретичному дослідженні відносно самостійні компоненти розглядались не ізольовано, а у взаємозв'язку, в системі з іншими. Системний підхід дозволив вивчити інтегративні, системні ознаки і якісні характеристики, які були відсутні в окремих елементах, що формували систему.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані в процесі аналізу літератури як філософські, так і загальнонаукові методи дослідження, серед яких:

- діалектичний метод (принцип історизму, принцип системності, принцип діалектичного протиріччя, принцип єдності якості і кількості, принцип діалектичного заперечення, принцип розвитку, принцип причинності);
- системний підхід;
- узагальнення, аналіз, синтез.

Застосування методологічного принципу історизму дозволило відібрати позитивний педагогічний досвід рішення проблем викладання курсу «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту», а системний підхід — виявити інтегративні, системні ознаки навчального матеріалу і сформулювати концепцію викладання курсу.

Основні результати дослідження. Концепція дисципліни «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту» полягає у системному викладі матеріалу, який дозволить сформувати у студентів знання про систему підготовки юних спортсменів, а також уміння і навички необхідні для роботи на початковому етапі підготовки юних спортсменів.

Дисципліна «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту» відноситься до нормативної частини навчального плану підготовки вчителя фізичної культури за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр (галузь знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини; напрям підготовки 6.01020 Фізичне виховання; професійне спрямування: фізичне виховання).

Мета навчального курсу ТМДЮС — набуття необхідних знань і умінь для самостійної роботи у спортивній школі.

Завдання

- засвоєння теоретичного курсу, що включає знання з: проблем побудови процесу підготовки юних спортсменів, системи підготовки юних спортсменів; методики навчання і тренування юних спортсменів; методики виховної роботи з юними спортсменами;
- оволодіння уміннями і навичками методики розвитку рухових здібностей, навчання і тренування юних спортсменів;
- оволодіння методикою програмування і організації навчально-тренувального процесу юних спортсменів;
- оволодіння методикою планування і контролю тренувальних навантажень в мікроциклах і мезоциклах підготовки юних спортсменів;
- оволодіння методикою виховної роботи з юними спортсменами;
- оволодіння вміннями упорядковувати документи планування навчально-тренувальної роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- сучасний стан розвитку теорії і методики дитячого і юнацького спорту;
- організаційні і програмно-нормативні основи дитячого і юнацького спорту;
- основи системи підготовки юних спортсменів:
  - мету, елементи системи підготовки юних спортсменів;
  - основи управління системою підготовки юних спортсменів;
  - етапи, мету і завдання підготовки юних спортсменів;

- методику навчання і тренування юних спортсменів;
  - засоби і методи підготовки юних спортсменів;
  - особливості методики розвитку рухових здібностей у юних спортсменів;
  - особливості методики навчання юних спортсменів;
  - структуру тренувального процесу юних спортсменів;
  - систему тренувальних навантажень юних спортсменів;
  - основи програмування і організації навчально-тренувального процесу юних спортсменів;
  - основи системи спортивних змагань юних спортсменів;
- методику виховної роботи з юними спортсменами;

вміти:

- розвивати рухові здібності у юних спортсменів;
- навчати техніці виконання основних вправ;
- програмувати і організовувати навчально-тренувальний процес юних спортсменів;
- планувати і контролювати тренувальні навантаження в мікроциклах і мезоциклах підготовки юних спортсменів;
- упорядковувати навчальну документацію;
- організовувати і проводити спортивні змагання;
- планувати і здійснювати облік ефективності виховної роботи в спортивній школі.

Навчальний курс ТМДЮС складається із аудиторної, індивідуальної та самостійної роботи. На вивчення дисципліни відводиться три кредити, 108 годин, з яких: 18 годин — лекційних; 36 годин — се-

Таблиця 1

Опис навчальної дисципліни «ТМДЮС»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів — 3	Галузь знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини Напрямок підготовки 6.01020 Фізичне виховання	Нормативна	
Модулів — 2	Спеціальність (професійне спрямування): фізичне виховання	Рік підготовки:	
Змістових модулів — 4		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання «Методика підготовки юних спортсменів»		Семестр	
Загальна кількість годин — 108		7—8-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 2 самостійної роботи студента — 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		36 год.	8 год.
		Лабораторні	
		— год.	— год.
		Самостійна робота	
		36 год.	96 год.
Індивідуальні завдання: 18 год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 67%; 33 % (1/2; 1/3; 1/6)

мінарські заняття; 36 годин — самостійна робота; 18 годин — індивідуальна робота.

Навчальний курс ТМДЮС базується на знаннях, які студенти отримали під час вивчення таких дисциплін, як ТМФВ, анатомія, фізіологія, гігієна, психологія, педагогіка, цикл спортивно-педагогічних дисциплін та спортивно-педагогічного вдосконалення. Навчальний курс ТМДЮС передбачає вивчення студентами теорії та методики дитячого і юнацького спорту, набуття необхідних знань для самостійної роботи у спортивній школі.

Навчальний матеріал упорядкований у чотирих змістовних модулях: вступ в теорію і методику дитячо-юнацького спорту; система підготовки юних спортсменів; методика навчання і тренування юних спортсменів; методика виховної роботи з юними спортсменами.

На аудиторних заняттях студенти отримують знання з основних розділів ТМДЮС. Використовується лекційний виклад матеріалу, обговорення проблемних питань, тестовий контроль за темами змістовних модулів, підсумковий контроль (семінарські заняття), а також здійснюються контрольні заходи (іспит).

Індивідуальна робота проводиться під керівництвом викладача. В процесі індивідуальної роботи деталізується інформація окремих розділів, які вивчаються на аудиторних заняттях. Індивідуальні заняття з ТМДЮС проводяться у поза навчальний час за темами змістовних модулів та темами індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ).

Самостійна робота включає в себе виконання студентами завдань програмного матеріалу, роботу з літературними джерелами.

Для виконання залікових вимог студентам пропонується засвоїти теоретичні відомості, виконати ІНДЗ, та скласти тести.

юних спортсменів, методика виховної роботи з юними спортсменами).

Основний зміст і структура навчального предмета.

Педагогічні дослідження процесу підготовки юних спортсменів. Характеристика основних напрямків дослідження (система дитячо-юнацького, резервного та спорту вищих досягнень у загальній системі спорту, відбір, орієнтація, управління, контроль, моделювання та прогнозування в системі підготовки юних спортсменів).

Тема 2. Проблема побудови процесу підготовки юних спортсменів

Розвиток вітчизняної теорії і методики дитячого і юнацького спорту. Етапи формування теорії і методики дитячо-юнацького спорту.

Особливості розвитку ТМДЮС у 50—60 роках ХХ ст. Навчальні програми для секцій шкільного колективу фізкультури. Перспективне планування багаторічної підготовки і періодизація тренування юних спортсменів. Роботи В.П. Філіна.

Особливості розвитку ТМДЮС у 60—70 роках ХХ ст. Початок дослідження проблеми відбору юних спортсменів. Визначення закономірностей формування рухових навичок. Формування основ теорії і методики юнацького спорту.

Особливості розвитку ТМДЮС у 80—90 роках ХХ ст. Система управління підготовкою спортивних резервів. Обґрунтування програми відбору юних спортсменів. Формування науково-організаційних і методичних основ системи відбору дітей і підлітків у спортивні школи.

Сучасний стан розвитку теорії і методики дитячого і юнацького спорту. Організаційні і програмно-нормативні основи дитячого і юнацького спорту.

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1.
Вступ в теорію і методику дитячо-юнацького спорту

Тема 1. Теорія і методика дитячо-юнацького спорту як наукова і навчальна дисципліна

Об'єкт і предмет викладання. Процес підготовки юних спортсменів як об'єкт «Теорії і методики дитячого і юнацького спорту». Загальні закономірності підготовки юних спортсменів як предмет викладання (система підготовки юних спортсменів, методика навчання і тренування

Змістовний модуль 2.
Система підготовки юних спортсменів

Тема 1. Мета, елементи системи підготовки юних спортсменів

Основні поняття: система, елемент і зв'язок. Елементи системи підготовки юних спортсменів: педагогічні і тренерські кадри (I елемент); учні (II елемент); навчальні організації (III елемент); мета і завдання підготовки (IV елемент); навчальні плани і програми (V елемент); умови роботи (VI елемент); метод вправи (VII елемент); науково-педагогічні кадри (VIII елемент).

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Вступ в теорію і методику дитячо-юнацького спорту						
Тема 1. Теорія і методика дитячо-юнацького спорту як наукова і навчальна дисципліна	6	1	2		1	2
Тема 2. Проблема побудови процесу підготовки юних спортсменів	6	1	2		1	2
Разом за змістовим модулем 1	12	2	4		2	4
Змістовий модуль 2. Система підготовки юних спортсменів						
Тема 1. Мета, елементи системи підготовки юних спортсменів	6	1	2		1	2
Тема 2. Управління системою підготовки юних спортсменів	5	0,5	2		0,5	2
Тема 3. Етапи, мета і завдання підготовки юних спортсменів	5	0,5	2		0,5	2
Разом за змістовим модулем 2	16	2	6		2	6
Змістовий модуль 3. Методика навчання і тренування юних спортсменів						
Тема 1. Засоби і методи підготовки юних спортсменів	8	2	2		2	2
Тема 2. Особливості методики розвитку рухових здібностей у юних спортсменів	12	2	4		2	4
Тема 3. Особливості методики навчання юних спортсменів	12	2	4		2	4
Тема 4. Структура тренувального процесу юних спортсменів	12	2	4		2	4
Тема 5. Система тренувальних навантажень юних спортсменів	8	2	2		2	2
Тема 6. Програмування і організація навчально-тренувального процесу юних спортсменів	10	1	4		1	4
Тема 7. Система змагань юних спортсменів	6	1	2		1	2
Разом за змістовим модулем 3	68	12	22		12	22
Змістовий модуль 4. Методика виховної роботи з юними спортсменами						
Тема 1. Мета і завдання виховної роботи з юними спортсменами	6	1	2		1	2
Тема 2. Планування і облік ефективності виховної роботи в спортивній школі	6	1	2		1	2
Разом за змістовим модулем 4	12	2	4		2	4
Усього годин	108	18	36		18	36

Спрямованість системи підготовки юних спортсменів на досягнення мети. Орієнтація системи підготовки юних спортсменів на ефективність базової підготовки, створення сприятливих передумов для досягнення результатів міжнародного класу в оптимальному для кожного виду спорту віці.

Моделльні характеристики спортивного результату у змагальній моделі випускників спортивних шкіл.

Характеристика елементів системи підготовки юних спортсменів.

Мета підготовки як поетапне рішення специфічних завдань в процесі становлення спортивної майстерності юних спортсменів. Формування рухової функції, вікові особливості психомоторики, сенситивні періоди розвитку як основа для формулювання мети підготовки юних спортсменів.

Зв'язки елементів системи підготовки юних спортсменів (структурні, функціонування, розвитку і управління).

Тема 2. Управління системою підготовки юних спортсменів

Управління як цілеспрямований процес керівництва системою підготовки юних спортсменів, що забезпечує виконання поставлених завдань і досягнення необхідного ефекту. Управління як безупинна процедура в системі зі зворотнім зв'язком.

Організаційна структура управління підготовкою юних спортсменів. Програмно-методичне забезпечення підготовки юних резервів. Характеристика схеми функціонування системи підготовки юних спортсменів.

Загальна характеристика системи управління підготовкою юних спортсменів. Теоретико-методичні положення системи підготовки юних спортсменів.

Прийняття рішення в процесі підготовки юних спортсменів. Характеристика схеми прийняття рішення в період підготовки юних спортсменів.

Етапне, поточне та оперативне управління в системі підготовки юних спортсменів.

Збір інформації, її аналіз, прийняття рішення і його реалізація як основа управління підготовкою юних спортсменів.

Етапне управління (оптимізація тренувального процесу на етапах багаторічної підготовки, макроциклах і періодах річного циклу підготовки).

Поточне управління (оптимізація підготовки юних спортсменів в мікро- і мезоциклах тренувального процесу).

Оперативне управління (оптимізація реакцій організму юних спортсменів, вибір режимів чергування фізичних вправ і відпочинку).

Тема 3. Етапи, мета і завдання підготовки юних спортсменів

Особливості побудови підготовки на окремих етапах багаторічного вдосконалення. Модельовання в обґрунтуванні етапності в підготовці юних спортсменів. Формування рухової функції, вікові особливості психомоторики, сенситивні періоди розвитку рухових здібностей, динаміка рухової підготовленості як основа етапності підготовки юних спортсменів.

Мета і завдання підготовки на початковому етапі (виявлення здібностей дітей до занять обраним видом спорту; різнобічна фізична підготовка й оцінка рівня її розвитку; загальнорухова підготовка й оцінка здібностей дітей керувати своїми рухами:

координація рухів, стійкість вестибулярного апарату, здібність оцінювати основні компоненти рухів; навчання елементам техніки основних вправ).

Мета і завдання підготовки на етапі попередньої базової підготовки (відбір і комплектування складу учнів, різнобічна фізична підготовка й оцінка динаміки розвитку рухових здібностей, спеціально-рухова підготовка й облік її розвитку, навчання основам техніки фізичних вправ обраного виду спорту, формування стійкої мотивації юних спортсменів щодо багаторічного спортивного вдосконалення, оцінка стану здоров'я і його корекція).

Мета і завдання підготовки на етапі спеціалізованої базової підготовки (оволодіння досконалою технікою основних вправ, загальна і спеціальна фізична підготовка, спеціально-рухова підготовка, технічна підготовка, морально-вольова підготовка, створення умов для напруженої спеціалізованої підготовки з метою досягнення найвищих результатів).

Система підготовки юних спортсменів як складова багаторічної підготовки спортсменів високої кваліфікації.

Змістовний модуль 3. Методика навчання і тренування юних спортсменів

Тема 1. Засоби і методи підготовки юних спортсменів

Основні, підготовчі і підвідні вправи. Засоби фізичної, технічної, спеціально-рухової, морально-вольової підготовки.

Навантаження і відпочинок. Ефекти фізичних вправ (терміновий тренувальний ефект, відставлений тренувальний ефект, кумулятивний тренувальний ефект, суперкомпенсаторна фаза). Структура і спрямованість тренувальних навантажень (спеціалізованість тренувальних засобів, координаційна складність). Нормування тренувальних навантажень.

Відпочинок у процесі виконання фізичних вправ. Типи інтервалів відпочинку між серіями вправ (ординарний інтервал, напружений інтервал, «мінімакс»-інтервал). Типи інтервалів відпочинку між заняттями (ординарний, жорсткий і суперкомпенсаторний).

Метод сурово-регламентованої вправи. Методи стандартно-повторної вправи (стандартно-непреривна вправа, стандартно-преривна вправа, рівномірний і повторний методи). Методи варіативної вправи (варіативно-непреривна вправа, варіатив-

но-преривна вправа, перемінний й інтервальний методи).

«Кругове тренування» як варіант комбіновано-го методу сурово-регламентованої вправи. «Максимальний тест», «повторний максимум». Принципи побудови комплексів «кругового тренування». Особливості використання методики «кругового тренування» у процесі підготовки юних спортсменів.

Ігровий метод. Методичні особливості використання ігрового методу в процесі підготовки юних спортсменів.

Змагальний метод. Методичні особливості використання змагального методу в процесі підготовки юних спортсменів.

Форми занять (навчальні, тренувальні, змішані, контрольні-залікові). Ігрове спортивне тренування, змагально-ігрове спортивне тренування, кругове спортивне тренування.

Методи педагогічного контролю на навчально-тренувальних заняттях юних спортсменів (оцінка значення компонентів тренувальних навантажень, зовнішні ознаки навантаження, оцінка фізичних навантажень з ритмом серцевих скорочень, оцінка фізичних навантажень за показниками ортостатичної проби, оцінка фізичних навантажень за показниками сенсомоторики, оцінка фізичних навантажень за показниками хронометрування уроку). Педагогічний контроль за технікою виконання основних вправ. Тестування розвитку рухових здібностей.

Попередній, поточний, тематичний і підсумковий педагогічний контроль у процесі підготовки юних спортсменів.

Тема 2. Особливості методики розвитку рухових здібностей у юних спортсменів

Вікові біологічні, психолого-педагогічні закономірності розвитку рухових здібностей у юних спортсменів. Вікові особливості вегетативного забезпечення м'язової діяльності. Вікові особливості м'язової системи. Вікові особливості енергозабезпечення рухової діяльності.

Принципи розвитку рухових здібностей (принцип безперервності, принцип системного чергування навантаження і відпочинку, принцип поступового збільшення тренувальних впливів, принцип циклічної будови системи занять, принцип вікової адекватності процесу фізичного виховання).

Використання методу сурово-регламентованої вправи, ігрового і змагального методу в процесі розвитку рухових здібностей.

Особливості розвитку прудкості у юних спортсменів. Методика розвитку прудкості у юних спортс-

менів (засоби, методи, навантаження і відпочинок, форми занять, педагогічний контроль).

Особливості розвитку координаційних здібностей у юних спортсменів. Методика розвитку координаційних здібностей у юних спортсменів (засоби, методи, навантаження і відпочинок, форми занять, педагогічний контроль).

Особливості розвитку силових здібностей у юних спортсменів. Методика розвитку силових здібностей у юних спортсменів (засоби, методи, навантаження і відпочинок, форми занять, педагогічний контроль).

Особливості розвитку витривалості у юних спортсменів. Методика розвитку витривалості у юних спортсменів (засоби, методи, навантаження і відпочинок, форми занять, педагогічний контроль).

Особливості розвитку гнучкості у юних спортсменів. Методика розвитку гнучкості у юних спортсменів (засоби, методи, навантаження і відпочинок, форми занять, педагогічний контроль).

Програмування розвитку рухових здібностей у дітей і підлітків на різних етапах підготовки.

Тема 3. Особливості методики навчання юних спортсменів

Закономірності, правила і принципи навчання. Принципи свідомості (усвідомлення мети навчальної діяльності; мотивація до засвоєння рухових завдань щодо мети навчання; використання методів і методичних прийомів навчання, які стимулюють свідомість учнів; критична оцінка учнем успіхів і невдач) і активності (складність матеріалу; мотивація процесу навчання; усвідомлення взаємозв'язку між вправами: не засвоївши першу вправу, важко буде вивчити наступну; стимулювання свідомості юних спортсменів, стимулювання виконання вправ в різних умовах; рухова активність, придбання спеціальних знань, прагнення до самостійних занять, прояв дисциплінованості як особисте бажання юного спортсмена).

Принцип науковості (наука як джерело сучасної системи понять і фактів; діагностика стану готовності юних спортсменів до процесу навчання; оцінка ефективності процесу навчання фізичним вправам, аналіз-синтез програм навчання фізичним вправам).

Принцип міцності (характеристики міцності: тривалість збереження придбаних рухових умінь і навичок, можливість використання їх у нестандартних умовах, створення необхідних передумов для оволодіння більш складним руховим матеріалом; умови реалізації принципу: виділення головних і супідрядних ланок руху, розвиток рухової пам'яті, розвиток рухових здібностей щодо біоме-

ханічної структури рухів; системного планування навчального процесу з використанням програмно-цільового методу).

Принцип індивідуалізації (типова і персональна індивідуалізація; програмоване навчання як технологія реалізації принципу індивідуалізації).

Принцип доступності (програмно-нормативна доступність як основа оволодіння навчального матеріалу для визначеного контингенту юних спортсменів; програма ДЮСШ як реалізація принципу доступності; індивідуальна доступність як основа оволодіння технікою складних фізичних вправ; правила організації процесу навчання з врахуванням принципу доступності: підбір вправ щодо складності, визначення дози навчального матеріалу щодо психофізіологічних реакцій і результативності навчання, врахування психологічних факторів у процесі навчання, діагностика і організація процесу розвитку рухових здібностей).

Принцип наочності (вплив на аналізатори як основа реалізації принципу наочності; зорова наочність: показ і демонстрація; слухова наочність як засіб формування звукових образів ритму дії, темпу рухів і тривалості вправи; рухова наочність як засіб формування уяви про виконання фізичної вправи на основі м'язових відчуттів; підтримка, проводка і підштовхування як методичні прийоми реалізації рухової наочності; словесна наочність як засіб формування образної уяви про рухову дію на основі пояснення сутності техніки виконання фізичних вправ; правила реалізації принципу наочності).

Принцип повторності (умови повторності фізичних вправ; стандартні і варіативні повторення; правила реалізації принципу повторності).

Принцип системності (розробка системи завдань на одне і серію тренувальних занять, які включають фізичні вправи, методи і форми організації занять; визначення взаємних зв'язків між завданнями; облік результативності серії тренувальних занять).

Принцип послідовності (планування навчального матеріалу як реалізація принципу послідовності; дидактичні правила: «від легкого до важкого», «від простого до складного», «від освоенного до незасвоенного», «від знання до уміння»).

Принцип поступовості (ускладнення техніко-тактичних характеристик фізичних вправ, підвищення координаційної складності вправи, варіативне виконання фізичних вправ, зміна зовнішніх умов).

Засоби і методи навчання в процесі спортивної підготовки.

Диференційований підхід в навчанні юних спортсменів. Форми занять, режими чергування фізичних вправ і відпочинку в процесі навчання рухам.

Тема 4. Структура тренувального процесу юних спортсменів

Структура тренувальних занять (підготовча, основна і заключна частини занять). Спрямованість тренувальних занять (комплексне, спрямоване на розвиток витривалості, силових, координаційних здібностей, пружкості і гнучкості, на навчання рухам).

Завдання які вирішуються в мікроциклах тренувального процесу юних спортсменів. Структура мікроциклів. Мікроцикли розвиваючого і стабілізуючого характеру. Співвідношення засобів фізичної і технічної підготовки в мікроциклах тренувального процесу юних спортсменів.

Основні завдання мезоциклів тренувального процесу юних спортсменів. Структура мезоциклів. Співвідношення засобів фізичної і технічної підготовки в мезоциклах підготовки. Типи мезоциклів: базовий загально-підготовчого і спеціально-підготовчого етапів підготовчого періоду і попередньо-змагального змагального періоду.

Основні завдання річних циклів підготовки юних спортсменів. Процеси термінового і довгострокового етапів адаптації як основа побудови річних циклів підготовки юних спортсменів. Структура річного циклу підготовки. Співвідношення засобів фізичної і технічної підготовки в річному циклі підготовки. Підготовчий період (загально-підготовчий і спеціально-підготовчий етапи). Завдання підготовчого періоду тренування юних спортсменів. Змагальний період (попередньо-змагальний і власне змагальний етапи). Завдання змагального періоду тренування юних спортсменів.

Основні завдання перехідного періоду. Структура перехідного періоду. Активний відпочинок і реабілітація.

Тема 5. Система тренувальних навантажень юних спортсменів

Нормативні основи тренувальних навантажень у юних спортсменів. Структура і спрямованість тренувальних навантажень в заняттях юних спортсменів. Терміновий і кумулятивний тренувальний ефект різних режимів тренувальних занять. Динаміка тренувальних навантажень в річному циклі підготовки юних спортсменів.

Основи періодизації загальної величини тренувальних навантажень у юних спортсменів. Відповідність тренувальних навантажень енергетичним можливостям юних спортсменів.

Величина і спрямованість тренувальних навантажень під час інтенсивного росту і дозрівання організму дітей і підлітків. Загальна величина тренувальних навантажень в періоди прироста мор-

фологічних показників і прироста показників розвитку рухових здібностей.

Динаміка загальної величини тренувальних навантажень на етапах початкової, попередньої базової і спеціалізованої базової спортивної підготовки юних спортсменів.

Вікові особливості періодизації тренувальних навантажень вибіркової спрямованості. Навантаження силової і швидко-силої спрямованості. Навантаження спрямовані на розвиток швидкості рухів, витривалості, гнучкості і координаційних здібностей.

Планування тренувальних навантажень різної спрямованості з врахуванням віку, статі і фізичного розвитку. Технологія планування тренувальних навантажень у юних спортсменів. Принципова модель планування вибіркової величини тренувальних навантажень у дітей і підлітків.

Вибіркове співвідношення засобів тренувального впливу у юних спортсменів.

Тема 6. Програмування і організація навчально-тренувального процесу юних спортсменів

Теоретичні основи програмування навчально-тренувального процесу. Теоретико-методичні та експериментальні основи оптимального програмування навчально-тренувального процесу юних спортсменів.

Принципові установки до програмування навчально-тренувального процесу юних спортсменів. Програмування "базового" мезоциклу спеціально-підготовчого етапу підготовки юних спортсменів. Програмування попередньої змагальної підготовки юних спортсменів.

Тема 7. Система змагань юних спортсменів

Мета і завдання спортивних змагань в процесі підготовки юних спортсменів. Змагання як складова спортивної підготовки дітей і підлітків.

Класифікація змагань в залежності від цільового призначення (головні і ординарні, товариські зустрічі, відбіркові змагання). Значення і ранг змагання, особливості складу учасників, способи підведення результатів, умови проведення.

Види змагань щодо форми організації (командні, індивідуальні, командно-індивідуальні).

Календарний план змагань ДЮСШ (регулярність змагань різного типу і рангу, послідовність у розподілу змагань різного рангу, часовий інтервал між змаганнями, стабільність календаря). Нормативні основи змагальних навантажень в процесі підготовки юних спортсменів.

Динаміка змагальної практики в процесі підготовки юних спортсменів.

Змістовний модуль 4. Методика виховної роботи з юними спортсменами

Тема 1. Мета і завдання виховної роботи з юними спортсменами

Виховні функції спортивної підготовки. Вихідні положення та вирішення завдань виховання інтересу до занять спортом. Особливості застосування принципів у структурі виховання інтересу до занять спортом. Інтерес і технологія його прогнозування. Етапи виховання інтересу в учнів до занять спортом. Моральні переконання як основа закріплення інтересу дітей і підлітків до занять спортом.

Засоби і методи морального виховання дітей і підлітків. Виховання вольових якостей. Цілеспрямованість, наполегливість, завзятість, рішучість і сміливість. Виховання самостійності та ініціативності в процесі спортивного тренування.

Тема 2. Планування і облік ефективності виховної роботи в спортивній школі

Планування і облік показників ефективності виховної роботи як складова діяльності тренера спортивної школи. Річний план виховної роботи, календарний план виховної роботи і план виховної роботи тренера-викладача.

Облік ефективності виховної роботи як складова педагогічного контролю за ходом навчально-тренувального процесу юних спортсменів. Облік і оцінка моральних, естетичних, розумових і вольових властивостей особистості юного спортсмена.

Попередній, поточний і підсумковий облік ефективності виховної роботи з юними спортсменами.

Висновки

1. На основі аналізу науково-методичної літератури визначені сучасні тенденції розвитку теорії і методики підготовки юних спортсменів, визначені знання які є методологічною основою викладання дисципліни «Теорія і методика дитячого і юнацького спорту».
2. На основі системного підходу визначений зміст навчальної дисципліни.

Список літератури

1. *Бальсевич В.К.* Онтокінезіологія людини / Бальсевич В.К. – М.: Теорія і практика фізическої культури, 2000. – 275 с.
2. *Бауэр В.Г.* Організаційні і науко-методическі перспективи розвитку дитячо-юношеского спорту в Російській Федерації / Бауэр В.Г., Нікітушкін В.Г., Філін В.П. // Фізическа культура: виховання, освіта, тренування. — 1996. — № 2. — С. 28—32. Режим доступу: <http://lib.sportedu.ru/press/fkvot/1996N2/p28-32.htm>
3. *Волков В.М.* Спортивний відбір / В.М. Волков, В.П. Філін. — М.: Фізкультура і спорт, 1983. — 176 с.
4. *Волков Л.* Теорія спортивного відбору: здібності, одареність, талант /Л. Волков. — К.: Вежа, 1997. — 128 с.
5. *Волков Л.В.* Вікостарієва періодизація тренувальних навантажень в спортивній підготовці дітей і підлітків: Учебно-методическе посібня / Волков Л.В. — Переяслав-Хмельницький, 1990. — 25 с.
6. *Волков Л.В.* Вікостарієві особливості фізическої підготовки дітей і підлітків: Учебно-методическе посібня / Волков Л.В. — Переяслав — Хмельницький, 1991. — 26 с.
7. *Волков Л.В.* Теорія і методика дитячого і юношеского спорту / Волков Л.В. — К.: Олімпійська література, 2002. — 294 с.
8. *Гужаловський А.А.* Фізическе виховання школярів в критическі періоди розвитку / Гужаловський А.А.//Теорія і практика фізическої культури. — 1977. — № 1. — С. 37—39.
9. *Гужаловський А.А.* Періодизація розвитку фізическіх якостей у дітей шкільного вікостарієва / Гужаловський А.А. //Вопроси теорії і практики фізическої культури і спорту: Республіканський міжведомствений збірник. — Мінськ: «Вишэйшая школа», 1983. — Вып. 13. — С. 29—32.
10. *Гужаловський А.* Проблема «критическіх» періодів онтогенезу в її значенні для теорії і практики фізического виховання / Гужаловський А.// Очерки по теорії фізическої культури. — М.: Фізкультура і спорт, 1984. — С. 211—223.
11. *Демидов Н.Н.* Визначення характеру запам'ятовування рухів і методическіх прийомів раціонального освоєння упражнений юними гімнастами: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Демидов Н.Н. — Київ, 1973. — 25 с.
12. *Дікунов А.М.* Вивчення просторових представлень у гімнастів / Дікунов А.М. // Теорія і практика фіз.культури. — 1967. — № 10. — С. 17—19.
13. *Дікунов А.М.* Керування просторовими параметрами рухових дій методами наглядної інформації (Дидактическе дослідження на юних і дорослих гімнастах): Дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. / Дікунов А.М. — М.: 1971. — 521 с.
14. *Коханович К.* К вопросу об использовании специальных упражнений на ловкость в подготовке юных гимнастов / Коханович К. // Совершенствование средств и методов физического воспитания и спортивной тренировки: Сборник научных трудов. — Ленинград, 1980. — С. 80—82.
15. *Коханович К.* Совершенствование спортивно-технической подготовки гимнастов 7—8-летнего возраста путем целенаправленного развития ловкости: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Коханович К. — Л., 1981. — 167 с.
16. *Коханович Казімеж.* Теоретико-методичні основи комплексного контролю в системі підготовки юних гімнастів: Автореф. дис. ... д-ра наук з фіз. вихов. і спорту: 24.00.01 /Коханович Казімеж. — Київ, 1999. — 44 с.
17. *Кузнецова З.И.* Когда и чему. Критические периоды развития двигательных качеств школьников // Физическая культура в школе. — 1975. — № 1. — С. 7—10.
18. *Мазниченко В.Д.* Двигательные навыки в гимнастике / Мазниченко В.Д. — М.: Фізкультура і спорт, 1959. — 136 с.
19. *Мазниченко В.Д.* Обучение движениям / Мазниченко В.Д. // Теорія і методика фізического виховання: Учебник для інститутів фізическої культури. — М.: Фізкультура і спорт, 1976. — Т. I. — Гл. VII. — С. 166—167.
20. *Маркосян А.А.* Основы морфологии и физиологии организма детей и подростков / Маркосян А.А. — М.: Медицина, 1969. — 571 с.
21. *Матвеев Л.* Принципы теории тренировки и современные положения теории адаптации к физическим нагрузкам / Матвеев Л., Меерсон Ф. // Очерки по теории физической культуры: Труды ученых соц. стран/ Сост. и общ. ред. Матвеев Л.П. — М.: Фізкультура і спорт, 1984. — С. 224 — 241.
22. *Матвеев Л.П.* Теорія і методика фізического виховання / Матвеев Л.П., Новиков А.Д. — М.: Фізкультура і спорт, 1967. — 398 с.
23. *Матющин О.В.* Многолетняя подготовка юных спортсменов в настольном теннисе/ Матющин О.В. — М.: Изд. «Теорія і практика фізическої культури», 2001. — 204 с.
24. *Матющин О.В.* Сенситивні періоди для інтенсивного формування спеціальної підготовленості юних спортсменів в процесі багаторічної тренування в настольному теннісі / Матющин О.В. // Фізическа культура: виховання, освіта, тренування : дитячий тренер : журнал в журналі. — 2002. — № 1. — С. 2—3. Режим доступу: [НТТР://lib.sportedu.ru/Press/FKVOT/2002N1/p28-29.htm](http://lib.sportedu.ru/Press/FKVOT/2002N1/p28-29.htm)
25. *Мотылянская Р.Е.* Значение модельных характеристик спортсменов высокого класса для спортивного отбора и управления тренировочным процессом /Мотылянская Р.Е. // Теорія і практика фіз. культури. — 1979. — № 4. — С. 21—23.
26. *Мотылянская Р.Е.* Медицинские проблемы спортивной тренировки молодежи школьного возраста / Мотылянская Р.Е. // Матеріали VI наукової конференції по вікостарієвій морфології, фізіології і біохімії. — М.: 1963. — С. 422—424.
27. *Набатникова М.Я.* Современные тенденции нормирования тренировочных нагрузок юных спортс-

- менов / Набатникова М.Я. // Тезиси V Всесоюзной научно-практической конференции «Совершенствование подготовки спортсменов в условиях общеобразовательных школ-интернатов спортивного профиля (ноябрь 1978 г., г. Ростов-на-Дону). — М., 1978. — С. 44—45.
28. *Набатникова М.Я.* Основы управления подготовкой юных спортсменов / Набатникова М.Я. — М.: Физкультура и спорт, 1982. — 266 с.
  29. *Набатникова М.Я.* О критериях оптимальности в подготовке юных спортсменов / Набатникова М.Я. // Особенности построения тренировки юных спортсменов. — М.: 1983. — С. 17—27.
  30. *Набатникова М.Я.* Нормативные показатели физической и функциональной подготовленности юных спортсменов: Методические рекомендации / Набатникова М.Я. — М.: ВНИИФК, 1985. — 72 с.
  31. *Никитушкин В.Г.* Многолетняя подготовка юных спортсменов: монография / В.Г. Никитушкин. — М.: Физическая культура, 2010. — 240 с.
  32. *Никитушкин В.Г.* Организационно-методические основы подготовки спортивного резерва / В.Г. Никитушкин, П.В. Квашук, В.Г. Бауэр. — М.: Советский спорт, 2005. — 232 с.
  33. *Ниязбеков У.Х.* Исследование тренировочных нагрузок в соревновательном периоде / Ниязбеков У.Х., Шлемин А.М. // Гимнастика: Сб. статей. — М.: Физкультура и спорт, 1975. — Вып.1. — С. 29.
  34. *Ниязбеков У.Х.* Динамика частоты сердечных сокращений у юных гимнастов при различном чередовании видов гимнастических упражнений / Ниязбеков У.Х. // Физиологические основы детского и юношеского спорта: Материалы шестой республиканской научно-теоретической конференции по вопросам физического воспитания и спорта среди детей и молодежи. — Ташкент: Медицина, 1977. — С. 157—162.
  35. *Ниязбеков У.Х.* Исследование параметров тренировочных нагрузок и методы управления ими в процессе подготовки юных гимнастов: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ниязбеков У.Х. — М.: 1974.
  36. *Новаковская Хелена.* Оценка способностей к освоению гимнастических упражнений мальчиков 6—7 лет: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/Новаковская Хелена. — М., 1984.
  37. *Озолин Н.Г.* Современная система спортивной тренировки / Озолин Н.Г. — М.: Физкультура и спорт, 1970. — 459 с.
  38. *Платонов В.Н.* Современная спортивная тренировка / Платонов В.Н. — Киев: Здоров'я, 1980. — 336 с.
  39. *Платонов В.Н.* Теория и методика спортивной тренировки / Платонов В.Н. — Киев: Вища школа, 1984. — 352 с.
  40. *Платонов В.Н.* Подготовка квалифицированных спортсменов / Платонов В.Н. — М.: Физкультура и спорт, 1986. — 286 с.
  41. *Платонов В.Н.* Адаптация в спорте/ Платонов В.Н. — К.: Здоров'я, 1988. — 216 с.
  42. *Платонов В.Н.* Подготовка юного спортсмена / Платонов В.Н., Сахновский К.П. — К.: Радянська школа, 1988. — 288 с.
  43. *Платонов В.Н.* Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте / Платонов В.Н. — К.: Олимпийская литература, 1997. — 583 с.
  44. *Платонов В.Н.* Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / Платонов В.Н. — К.: Олимпийская литература, 2004. — 808 с.
  45. *Сахновский К.П.* Подготовка спортивного резерва / Сахновский К.П. — К.: Здоров'я, 1990. — 150 с.
  46. *Сахновский К.П.* Теоретико-методические основы системы многолетней спортивной подготовки. — Дис. ... д-ра пед. наук: 24.00.01/ Сахновский К.П. — К.: УГУФВС, 1997. — 317 с.
  47. *Сергієнко Л.П.* Тестування рухових здібностей школярів / Сергієнко Л.П. — К.: Олімпійська література, 2001. — 439 с.
  48. *Сергієнко Л.П.* Спортивний відбір: теорія та практика. У 2 кн. — Книга 1. Теоретичні основи спортивного відбору / Л.П. Сергієнко. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 672 с.
  49. *Сергієнко Л.П.* Спортивний відбір: теорія та практика. У 2 кн. — Книга 2. Відбір у різні види спорту / Л.П. Сергієнко. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 672 с.
  50. *Фарфель В.С.* Пространственная ориентировка в движениях и ее развитие у школьников / Фарфель В.С. // Труды 4-ой научной конференции по возрастной морфологии, физиологии и биохимии. — М., 1959. — С. 337—338.
  51. *Фарфель В.С.* Управление движениями в спорте / Фарфель В.С. — М.: Физкультура и спорт, 1975. — 226 с.
  52. *Филин В.П.* Экспериментальное обоснование тестов для оценки тренировочных нагрузок в занятиях с юными спортсменами / Филин В.П., Максименков Г.Н. // Теория и практика физической культуры. — 1969. — № 7. — С. 47—50.
  53. *Филин В.П.* Воспитание физических качеств у юных спортсменов/ Филин В.П. — М.: Физкультура и спорт, 1974. — 231 с.
  54. *Филин В.П.* Основы юношеского спорта / Филин В.П., Фомин Н.А. — М.: Физкультура и спорт, 1980. — 255 с.
  55. *Филин В.П.* Крупный вклад в возрастную теорию и методику физической культуры / Филин В.П. // Теория и практика физ. культуры. — 2001. — N 11. — С. 48—49. Режим доступа: [НТТР://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/2001N11/p48-49.htm](http://lib.sportedu.ru/Press/TPFK/2001N11/p48-49.htm).
  56. *Фомин Н.А.* Возрастные особенности физического воспитания /Фомин Н.А., Филин В.П. — М.: Физкультура и спорт, 1972. — 176 с.
  57. *Худолей О.Н.* Методика подготовки юных гимнастов: Учебное пособие / Худолей О.Н., Шлемин А.М. — Харьков: КПИ, ХГПИ, 1988. — 122 с.
  58. *Худолей О.М.* Навантаження у спортивному тренуванні юних гімнастів / Худолей О.М. // Теорія та практика фізичного виховання. — Харків: ОВС, 2001. — № 3. — С. 13—18.
  59. *Худолей О.Н.* Система подготовки юных гимнастов / Худолей О.Н. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту:

36. наук. праць / За ред. С.С. Єрмакова. — Харків, 2004. — № 23. — С. 78—92.
60. Худолей О.Н. Проблема построения процесса подготовки юных гимнастов / Худолей О.Н. // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: Сб. науч. трудов / За ред. С.С. Ермакова. — Харьков, 2004. — № 6. — С. 72—80.
61. Худолій О.М. Обґрунтування модельних характеристик рухової підготовленості юних гімнастів 7—13 років / Худолій О.М. // Теорія та методика фізичного виховання. — 2005. — № 1. — С. 18—37.
62. Шлемин А.М. Исследование процесса формирования двигательной функции у детей и подростков (на материале гимнастики): Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Шлемин А.М. — М.: 1968.
63. Шлемин А.М. К вопросу обучения и тренировки юных гимнастов / Шлемин А.М. // Обучение и тренировка гимнастов. — М.: Физкультура и спорт, 1958. — С. 26—47.
64. Шлемин А.М. О значении умений управлять своими движениями в формировании двигательной функции у детей и подростков / Шлемин А.М. // Материалы IV научной конференции по физическому воспитанию детей и подростков. — М.: 1968. — С. 164—166.
65. Шлемин А.М. Система подготовки юных гимнастов: Методическое пособие для студентов ГЦОЛИФКа / Шлемин А.М., Петров П.К. — М., 1977. — 97 с.
66. Шлемин А.М. Системный подход к обоснованию методики подготовки юных гимнастов / Шлемин А.М. // Теория и практика физической культуры. — 1980. — № 10. — С. 47—49.
67. Шлемин А.М. Факторная структура двигательных способностей гимнастов 13—16 лет / Шлемин А.М., Зюзько И.Г. // Теория и практика физ. культуры. — 1981. — № 9. — С. 31—34.
68. Шлемин А.М. Физическая подготовка / Шлемин А.М. // Юный гимнаст. — М.: Физкультура и спорт, 1973. — С. 91—101, 233—241.

Надійшла до редакції 10.09.2012 р.

Худолей О.Н., Иващенко О.В. Проблемы планирования изучения учебной дисциплины «Теория и методика детского и юношеского спорта».

В статье рассматривается концепция построения программы дисциплины «Теория и методика детского и юношеского спорта». Содержание программы упорядочено на основе современных представлений о системе подготовки юных спортсменов.

Ключевые слова: детский спорт, юношеский спорт, система подготовки.

Khudolii O.M., Ivashenco O.V. Problems of planning of study of educational discipline are «Theory and methodology of child's and youth sport».

In the article conception of construction of the program of discipline is examined «Theory and methodology of child's and youth sport». The table of contents of the program is well-organized on the basis of modern ideas about the system of preparation of young sportsmen.

Keywords: child's sport, youth sport, system of preparation.